

DOMINGU I KUAREZMA – TINAN C

Tema

Iha inísiu Kuarezma nian, Maromak nia Liafuan husu ita atu hanoin fali ita-nia opsaun moris nian no hola konxiénsia kona-ba “tentasaun” sira ne’ebé impede ita atu hahú fali moris foun iha Maromak.

Leitura dahuluk konvida ita atu elimina maromak falsu sira ne’ebé dala ruma ita halo buat hotu atu serví sira, hodi halo Maromak sai ita-nia referénsia fundamentál. Nia alerta ita kontra tentasaun foti-an no autosufisiénsia nian, ne’ebé lori ita iha dalan egoíзму no dezumanidade nian, desgrasa no mate nian.

Evanjellu apresenta mai ita katekeze ida kona-ba Jezús nia opsaun sira. Lucas sujere katak Jezús rekuza ho modu radikál dalan ida materializmu nian, podér nian, susesu/éxito fasil nian, basá Maromak nia planu la liu husi egoíзму, maibé husi partilla; la liu husi autoritarizmu, maibé husi servisu; la liu husi manifestasaun espetakulár ne’ebé impresiona masa/ema lubun boot, maibé proposta ida vida nakonu nian, apresenta ho simplisidade no domin. Ida-ne’e mak dalan ne’ebé Jezús sujere ba sira ne’ebé tuir Nia.

Leitura daruak konvida ita atu husik atitude arrogante/foti-an nian no autosufisiénsia nian iha relasaun ho salvasaun ne’ebé Maromak oferese: salvasaun la’ós konkista ida ita-nian, maibé don gratuitu Maromak nian. Nune’e, presiza “konverte an” ba Jezús, katak, rekoñese Nia nu’uda “Na’i” no simu ho laran salvasaun ne’ebé, iha Jezús, Maromak propoin mai ita.

LEITURA I Deut 26,4-10

Livru Deuteronomio nian – ne’ebé ita lee nia parte ida iha leitura dahuluk ohin nian – mak “livru Lei nian” eh “livru Aliansa nian” ne’ebé ema deskobre iha Templu Jerusalém nian iha tinan da-18 Josias nia ukun nian (622 mK) (haree 2 Re 22). Iha livru ida-ne’e teólogo deuteronomista sira – orijináriu husi norte/tasi-feto maibé, subar iha sul/tasi-mane, iha Jerusalém, hafoin liurai sira norte nian (Israel) lakon funu ho assíriu sira – apresenta dadu fundamentál sira-nia teolojia nian: iha Maromak ida de’it, ne’ebé Povu tomak tenke adora iha fatin hamulak nian ida mesak (Jerusalém); Maromak ida-ne’e hadomi no hili Israel no halo ho nia aliansa rohan-laek ida; no Maromak nia Povu tenke sai povu ida, iha unidade, propriedade pesoál Jahwéh nian (nune’e, divizaun istórika ne’ebé lori ba divizaun polítika no relijioza Maromak nia Povu nian, liutiha liurai Salomão nia mate, ne’e la iha sentidu ida). Livru Deuteronomio nian mak konjuntu ida diskursu sira Moisés nian, hato’o iha rai-tetuk Moab nian: molok tama iha “Terra Prometida”, Moisés fó hanoin ba Povu nia kompromisu sira ho Maromak no konvida israelita sira atu hafoun sira-nia aliansa ho Jahwéh.

Testu ne’ebé ohin apresenta mai ita halo parte bloku primeiru (kf. Dt 12-26) iha-ne’ebé apresenta “lei no lisan sira” ne’ebé Povu aliansa nian tenke tau iha prátika iha rai ne’ebé, lakle’ur tan, sira atu tama. Lei sira-ne’e ida husu atu oferese ba Na’i, rai nia produtu uluk nian no iha kontestu ida-ne’e israelita fiél sei haklaken nia “konfisaun fiar nian”. Provavelmente, lisan ne’e mai husi inspirasaun kananeia: tinan-tinan, durante tempu ku’u produtu sira rai nian, ema kananeu selebra festa ida atu fó onra ba maromak Baal, maromak fekundidade no vejetasan nian, hodi agradese don sira rai nian. Israel fali agradese la’ós ba Baal maibé ba Jahwéh ba buat hotu nia simu; nia komfisaun fiar nian nia sentralidade mak Maromak nia asaun afavór ba nia Povu, hodi subliña liuliu libertasaun husi Ejitu, akontesimentu sira marxa nian iha rai-fuik maran, eleisaun no don Rai nian.

MENSAJEN

Jestu oferese rai nia produ tu uluk liu, loos duni akompañ a ho “konfisaun fiar” nian. Kredu ida-ne’e halo sínteze kona-ba Na’i nia intervensaun afavór ba nia Povu (hili patriarka sira, ézodu, prezente rai nian), soi nu’udar objetivu ikus afirma no rekoñese katak Rai Di’ak iha-ne’ebé Israel harii ninia ezisténsia mak don ida Maromak nian; no la’ós de’it rai, maibé buat hotu ne’ebé buras iha rai, produ tu ida Maromak nia domin nian ba nia Povu. Oferta ba Maromak liuhusi amlulik, rai nia produ tu uluk liu ne’ebé israelita ida oferese ba Maromak hakarak signifika no simboliza fiar ida-ne’e.

Profisaun fiar nian ida-ne’e ne’ebé israelita sira iha obrigasaun atu halo tinan-tinan iha liturjia, halo parte Maromak nia pedagogia, atu keta husik Povu monu iha tentasaun idolatria nian (adora maromak falsu). Husi sorin ida, Israel simu konvite atu rekoñese sé mak nia Na’i no buat hotu mak don ida husi Jahwéh nia domin – la’ós husi maromak selseluk; husi sorin seluk, Israel simu konvite atu liberta an husi foti-an, husi autosufisiénsia no rekoñese katak buat hotu ne’ebé nia soi no nia an rasik la’ós rezultadu husi konkista umana, maibé mai husi Jahwéh. Nune’e, Israel, simu bolun atu rekoñese katak iha Maromak nia domin no hahalok de’it mak nia hetan moris no ksolok.

LEITURA II Rom 10,8-13

Surat ba sarani sira iha Roma tuir ezejeta ruma mak “surat rekonsiliaun nian”. Ita iha tinan sira 57/58; konvivénsia entre judeu-kristaun no pagaun-kristaun apresenta difikuldade ruma, tanba diferensa sosiál, kulturál no relijioza husi grupu ida-idak ne’e. Iha perigu atu diferensa sira halo sai meik liután inkompatibilidade sira no kria divizaun iha comunidade sarani... Iha situasaun ida-ne’e, Paulo hakerek atu subliña buat ne’ebé halo sira sai ida de’it iha unidade.

Tuir perspetiva ida-ne’e, sentru surat nian mak 15,7: “Ne’e duni, simu malu nudar Kristu simu imi, ba Maromak nia glória”.

Testu leitura daruak nian pertense ba parte dahuluk surat nian (Rom 1-11); ita bele fó título ba parte ne’e nune’e: Jezús nia Evanjellu mak kbiit ne’ebé halibur no salva fiar-na’in hotu (judeu ka jentiu). Depoizde hatudu katak ema hotu moris iha ambiente ida salan nian (Rom 1,18-3,20), biar nune’e “Maromak nia justisa” fó moris ba ema hotu lahó distinsaun (Rom 3,21-5,11) no katak iha Jezús mak komunika vida ne’e (Rom 5,12-8,39), Paulo reflète kona-ba Maromak nia planu ba Israel (Rom 9,1-11,36).

Paulo iha testu ida-ne’e, salienta momoos katak buat ne’ebé mak halo judeu no gregu sai ida de’it mak: fiar hanesan iha Jezús Kristu no iha proposta salvaun nian ne’ebé Nia lori mai.

MENSAJEN

Iha versíkulu anteriór sira (kf. Rom 9,30-10,4), Paulo kritika judeu sira nia foti-an no autosufisiénsia, ne’ebé hanoin bele to’o ba salvaun liuhusi obra sira ne’ebé sira kumpre: se sira kumpre obra sira Lei nian, Maromak sei salva sira. Iha Paulo nia perspetiva fali, salvaun la’ós konkista umana ida, maibé don gratuitu ida Maromak nian ne’ebé, iha ninia laran-di’ak, salva ka “justifika” ema.

Autosufisiénsia ida-ne’e lori judeu sira atu despreza salvaun ne’ebé Maromak oferese ho modu gratuitu iha Jezús Kristu. Ema jentiu/pagaun sira fali, ho simplisidade no haraik-an, simu proposta salvaun nian ne’ebé Jezús lori mai.

Se nune’e, judeu sira la hetan makso’in? La’e. Natón de’it ba sira simu Jezús nu’udar “Na’i” no aseita ninia kondisaun moris-hi’as nian: ida-ne’e signifika aseita katak Nia mai husi Maromak no katak proposta salvaun ne’ebé Nia halo soi Maromak nia karimbu.

Halo nune'e sei natubu povu ida de'it, laho distinsaun rasa, kor ka estatutu sosiál. Buat ne'ebé desizivu mak simu proposta salvasaun nian ne'ebé Maromak halo liuhusi Jezús no adere ba komunidade maun-alin sira-nian, ne'ebé Maromak nia laran-di'ak no domin halo sai santu (justifika).

EVANJELLU Lc 4,1-13

Ita iha inísiu atividade pública Jezús nian. Nia foin mak simu batizmu husi João Batizta no simu Espíritu ba misaun (haree Lc 3,21-22). Agora, Nia konfronta an ho proposta ida atusaun mesiánika nian ne'ebé hakarak troka Aman Maromak nia proposta.

Iha ne'e mós la'ós reportajen istória ida mai husi jornalista ida ne'ebé haree ho matan dezafiu entre Jezús no diabu, iha fatin ruma rai-fuik maran nian... Ne'e mak pájina ida katekeze nian, ho objetivu atu hanorin mai ita katak Jezús, hanesan ita ema, sente tentasaun sira ne'ebé hatata nia. Nia mós sente tentasaun atu la depende ba Maromak no tuir dalan susesu umanu nian, aplauzu nian (onra nian), poder no rikusoin nian; biar nune'e, Nia hatene dehan lae ba proposta sira ne'e hotu ne'ebé hadook Nia husi Aman Maromka nia planu.

MENSAJEN

Lucas (hanesan mós buat ne'ebé Mateus halo) apresenta katekeze kona-ba Jezús nia opsaun sira, ho epizódiu ka "aikanoik" tolu. Nia hato'o narrasaun ne'e ho diálogo ida iha-ne'ebé diabu no Jezús temi Eskritura nu'udar apoiu ba sira ida-idak nia opiniaun.

"Aikanoik" dahuluk sujere katak Jezús bele hili dalan ida fasil no rikusoin nian, hodi utiliza ninia divindade atu rezolve nesesidade materiál naran de'it... Maski nune'e, Jezús hatene katak "ema la moris de'it hodi ai-han" no katak Aman nia dalan la liu husi akumulasaun egoista rikusoin nian. Jezús nia resposta foti husi Dt 8,3, hodi dehan katak ninia ai-han – ninia prioridade – mak Aman Maromak nia Liafuan.

"Aikanoik" daruak sujere karak Jezús bele hili dalan ida poder nian, domíniu nian, prepoténsia nian, tuir emboot sira iha rai ne'e nia jeitu. Maski nune'e, Jezús hatene katak eskema sira-ne'e eskema diabóluku no la tama iha Aman Maromak nia planu; tanba ne'e hodi temi Dt 6,13, nia dehan katak Maromak Aman de'it mak ninia "absolutu" no katak labele adora buat seluk: adora poder ne'ebé korrompe/hafoer no hahata (eskraviza) la la'o ho Maromak nia projetu.

"Aikanoik" datoluk sujere katak Jezús bele harii dalan ida ho susesu fasil, hodi hatudu ninia poder liuhusi jestu espetakulár sira no simu admirasaun no hahin husi ema lubun-boot (ne'ebé prontu nafatin atu admira "show" mediátiku super-eroi sira-nian). Jezús hatán ba proposta ida-ne'e hodi temi Dt 6,16, ne'ebé haruka atu "keta babeur" Na'i Maromak: "babeur" ka tenta iha-ne'e signifika "la utiliza Maromak nia don sira ka Maromak nia laran-di'ak ba finalidade egoista no intereseiru".

Bele dehan katak iha Jezús nia oin apresenta dalan rua. Husi sorin ida, proposta husi diabu: atu Jezús realiza ninia papél iha istória salvasaun nu'udar Mesias triunfante/maka'as, tuir ema nia jeitu. Husi sorin seluk, Jezús nia hilin/opsaun: dalan ida obediénsia nian ba Aman Maromak no servisu ba ema sira, ne'ebé elimina hanoin katak mesianizmu mak poder.